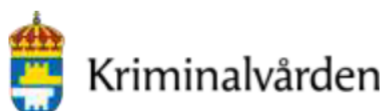

Myndighetsgemensam redovisning

av en fortsatt och utbyggd försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål under 2021

Polismyndigheten, februari 2022

Utgivare: Polismyndigheten, nationella operativa avdelningen, 106 75 Stockholm.

Omslagsfoto: Mostphotos

Upplaga: Intrapolis

Innehåll

Innehåll	3
1 Inledning	5
1.1 Resultat under 2021	5
1.2 Uppdraget	5
1.3 Bakgrund.....	5
1.4 Målsättning med försöksverksamheten.....	6
1.5 Försöksverksamhetens omfattning.....	7
1.6 Myndighetsgemensam organisation för den utbyggda försöksverksamheten	8
2 Snabbare lagföring 2021	10
2.1 Polismyndigheten.....	10
2.1.1 Verksamheten under 2021 och förberedelse inför utbyggnad	10
2.1.2 Kommunikationsinsatser.....	10
2.1.3 Utveckling av administrativa stöd.....	11
2.1.4 Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år.....	11
2.2 Åklagarmyndigheten.....	13
2.2.1 Verksamheten under 2021 och förberedelse inför utbyggnad – etapp 4	13
2.2.2 Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år.....	14
2.3 Domstolsverket	14
2.4 Rättsmedicinalverket.....	15
2.5 Kriminalvården	15
2.5.1 Förberedelse inför utvidgning – etapp 4.....	15
2.5.2 Utveckling av administrativa stöd.....	16
3 Uppnådda resultat och effekter	17
3.1 Kvalitativa effekter	17
3.1.1 Polismyndigheten.....	17
3.1.2 Kriminalvården	17
3.2 Kvantitativa resultat	18
3.2.1 Myndighetsgemensam uppföljningsmodell	18
3.2.2 Polismyndigheten.....	18
3.2.3 Åklagarmyndigheten.....	18
3.2.4 Domstolsverket	19
3.2.5 Rättsmedicinalverket.....	19
3.2.6 Kriminalvården	19
Bilaga 1. Organisation	21
Bilaga 2. Myndighetsgemensam uppföljning 2021	22

1 Inledning

1.1 Resultat under 2021

Myndigheterna har genomfört uppdraget i mycket god samverkan och uppnått målsättningen; att brott, med bibehållen rättssäkerhet och kvalitet, ska kunna utredas och lagföras inom ca två till sex veckor. Genomströmningstiden under 2021 var, från brott till dom, 6,4 veckor.

1.2 Uppdraget

Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket, Kriminalvården och Domstolsverket har sedan den 1 januari 2018 på uppdrag av regeringen bedrivit en försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål för vuxna lagöverträdare.¹ Försöksverksamheten grundar sig på förslagen i delredovisningen ”En snabbare lagföring – Försöksprojekt med ett snabbförfarande i brottmål” (Ds 2017:36). På uppdrag av regeringen bedriver myndigheterna sedan den 14 februari 2019 även en försöksverksamhet med ett snabbförfarande för lagöverträdare under 18 år.² Den försöksverksamheten grundar sig på förslagen i slutredovisningen ”Snabbare lagföring” (Ds 2018:9).

Myndigheterna ska enligt uppdragen gemensamt redovisa hur arbetet avseende den fortsatta och geografiskt utbyggda försöksverksamheten för vuxna lagöverträdare samt den fortsatta försöksverksamheten för lagöverträdare under 18 år har bedrivits och vilka resultat som har uppnåtts. En första redovisning lämnades i mars 2021. Det här är myndigheternas andra redovisning

1.3 Bakgrund

Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för vuxna lagöverträdare inleddes i en del av polisområde Stockholm nord den 1 januari 2018 och byggdes den 1 januari 2019 ut geografiskt till hela polisområde Stockholm nord. Den 7 november 2019 gav regeringen myndigheterna i uppdrag att fortsätta med försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för vuxna lagöverträdare även efter slutdatumet den 31 december 2019.³ Samtidigt fick myndigheterna i uppdrag att bygga ut verksamheten i

¹ Uppdrag om försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål (Ju2017/08090/DOM).² Uppdrag om försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål för unga lagöverträdare under 18 år (Ju2019/00513/DOM).

² Uppdrag om försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål för unga lagöverträdare under 18 år (Ju2019/00513/DOM).

³ Uppdrag om fortsatt och utbyggd försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål (Ju2019/03624/DOM).

polisregion Stockholm från januari 2020, i enlighet med den gemensamma plan som myndigheterna redovisat till regeringen den 1 oktober 2019.⁴

Den 12 mars 2020 beslutade regeringen om ett tillägg till uppdraget om en fortsatt och utbyggd försöksverksamhet för vuxna lagöverträdare i polisregion Stockholm.⁵ Tillägget innebar att försöksverksamheten för vuxna lagöverträdare även skulle byggas ut till delar av landets övriga polisregioner. Även tillägget var i enlighet med en gemensam och lokalt förankrad plan som myndigheterna redovisade till regeringen den 29 januari 2020.⁶

Försöksverksamheten i denna del inleddes den 1 januari 2021. I och med utbyggnaden tillkom ytterligare sju tingsrätter, nämligen Gävle tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Hudiksvalls tingsrätt, Luleå tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Värmlands tingsrätt och Växjö tingsrätt. Försöksverksamheten för vuxna lagöverträdare i polisregion Stockholm samt i delar av landets övriga polisregioner ska pågå till och med den 31 december 2022.

Under våren 2021 genomförde myndigheterna gemensamt ett sonderingsarbete om ytterligare utbyggnad av försöksverksamheten för vuxna under 2022 vilket resulterade i en gemensam hemställan som överlämnades till regeringen i juni 2021.⁷ Den 20 oktober 2021 beslutade regeringen om ytterligare utbyggnad av försöksverksamheten, i enlighet med hemställan, med start från 1 januari 2022.⁸

Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket, Kriminalvården och Domstolsverket bedriver även på uppdrag av regeringen en försöksverksamhet med ett snabbförfarande för lagöverträdare under 18 år i polisområde Stockholm nord.

Den 25 juni 2020 gav regeringen myndigheterna i uppdrag att fortsätta bedriva försöksverksamheten för lagöverträdare under 18 år i polisområde Stockholm nord efter den 31 december 2020.⁹ I februari 2022 beslutade regeringen om ett tillägg till uppdraget som innebär att försöksverksamheten ska fortsätta till utgången av 2024 och byggas ut till resten av polisregion Stockholm under 2022.

1.4 Målsättning med försöksverksamheten

Målsättningen med försöksverksamheten är att med bibehållen rättssäkerhet och kvalitet förkorta handläggningstiderna, från cirka 22 veckor till mellan två och sex veckor,¹⁰ för

⁴ Gemensam och lokalt förankrad plan för utbyggnad av försöksverksamheten i polisregion Stockholm från januari 2020 (Ju2019/03223/DOM).

⁵ Tillägg till uppdrag om fortsatt och utbyggd försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål (Ju2020/01053/DOM).

⁶ Gemensam och lokalt förankrad plan för utbyggnad av försöksverksamheten i övriga polisregioner utanför polisregion Stockholm (Ju2020/00352/DOM).

⁷ Hemställan om ändring i förordningen om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott (A280.225/2021).

⁸ Tillägg till uppdrag om fortsatt och utbyggd försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål (Ju2021/03615).

⁹ Tillägg till uppdrag om fortsatta försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år (Ju2022/00421).

¹⁰ Uppdrag om fortsatt och utbyggd försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål (Ju2019/03624/DOM).

brott där utredningen kan slutföras direkt på brottsplatsen eller inom förhållandevis kort tid.

För att uppnå målsättningen med försöksverksamheten har en särskild arbetsmetod utvecklats. Den bidrar till att avlasta Polismyndighetens resurser genom att brottet utreds direkt på plats eller av myndighetens jourverksamhet i stället för att ärenden fördelas på lokalpolisområdenas brottsutredare. Syftet är att utredningsresurser ska kunna användas på ett mer ändamålsenligt sätt. Arbets sättet är också kopplat till den samverkan som sker mellan de involverade aktörerna, d.v.s. Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten Rättsmedicinalverket, Kriminalvården och tingsrätterna.

1.5 Försöksverksamhetens omfattning

Sedan 2020 omfattas hela polisregion Stockholm, samtliga allmänna åklagarkammare i Stockholm, samt Attunda tingsrätt, Gotlands tingsrätt, Nacka tingsrätt, Norrtälje tingsrätt, Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Södertälje tingsrätt och Södertörns tingsrätt av försöksverksamheten för vuxna lagöverträdare. Under 2021 byggdes försöksverksamheten ut till att även omfatta lokalpolisområdena Piteå Älvdal och Luleå/Boden, Hudiksvall, Norrköping, Karlstad, Storgöteborg och Växjö, berörda åklagarkammare samt Gävle tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Hudiksvalls tingsrätt, Luleå tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Värmlands tingsrätt och Växjö tingsrätt.¹¹

Efter den myndighetsgemensamma hemställan¹² om ytterligare utbyggnad har regeringen den 20 oktober 2021 beslutat att försöksverksamheten ska byggas ut ytterligare till att omfatta även följande polisregioner, åklagarkammare och tingsrätter (etapp 4):¹³

Polismyndigheten	Åklagarmyndigheten	Tingsrätterna
Polisregion Nord: Del av polisområde (PO) Norrbotten, del av PO Västerbotten, del av PO Jämtland och del av PO Västernorrland	Åklagarområde Nord-Mitt: åklagarkammarna i Sundsvall, Umeå och Östersund	Sundsvalls tingsrätt Umeå tingsrätt Östersunds tingsrätt

¹¹ Tillägg till uppdrag om fortsatt och utbyggd försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål (Ju2020/01053/DOM).¹² Hemställan om ändring i förordningen om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott (Polismyndigheten A280.225/2021).

¹² Hemställan om ändring i förordningen om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott (Polismyndigheten A280.225/2021).

¹³ Tillägg till uppdrag om fortsatt och utbyggd försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål (Ju2021/03615). Förordning om ändring i förordningen (2017:1028) om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott SFS 2021:928.

Polismyndigheten	Åklagarmyndigheten	Tingsrätterna
Polisregion Bergslagen: PO Örebro	Åklagarområde Väst-Bergslagen: åklagarkammaren i Örebro	Örebro tingsrätt
Polisregion Mitt: PO Uppsala	Åklagarområde Nord-Mitt: åklagarkammaren i Uppsala	Uppsala tingsrätt
Polisregion Väst: PO Skaraborg och PO Älvsborg	Åklagarområde Väst-Bergslagen: åklagarkammarna i Borås och Skövde	Alingsås tingsrätt Borås tingsrätt Skaraborgs tingsrätt
Polisregion Öst: resterande del av PO Östergötland och PO Jönköping	Åklagarområde Syd-Öst: åklagarkammarna i Jönköping och Linköping	Eksjö tingsrätt Jönköpings tingsrätt Linköpings tingsrätt
Polisregion Syd: PO Malmö	Åklagarområde Syd-Öst: Malmö åklagarkammare	Malmö tingsrätt

1.6 Myndighetsgemensam organisation för den utbyggda försöksverksamheten

Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket, Kriminalvården och Domstolsverket sammanträder cirka en gång per månad i en myndighetsgemensam införande-grupp (MGIG). I enlighet med regeringsuppdragen sammankallar och leder Polismyndigheten MGIG.

MGIG har till uppgift att hantera, initiera och följa upp myndighetsgemensamma frågor som rör försöksverksamheten i stort. Till MGIG är myndighetsgemensamma arbetsgrupper kopplade med inriktning på genomförande, kommunikation, it och uppföljning. I arbetsgrupperna hanteras frågeställningar som uppkommer under genomförandet såsom exempelvis gemensamma behov av rutiner och arbetssätt, uppföljning, it-stöd, utbildningar, kommunikationsinsatser och rättsutveckling (bilaga 1).

Vidare har det inom varje polisregion bildats myndighetsgemensamma införande grupper som verkar på det lokala planet och har regelbundna återkopplingsmöten.

2 Snabbare lagföring 2021

2.1 Polismyndigheten

2.1.1 Verksamheten under 2021 och förberedelse inför utbyggnad

De polisområden som påbörjade försöksverksamheten under 2021 har under året infört det nya arbetssättet och tack vare god samverkan mellan myndigheterna på lokal nivå har man tidigt kunnat hantera uppkomna frågeställningar och tolkningar av arbetsmetodiken. Endast ett fåtal frågor har lyfts till MGIG. Några polisområden har inte kommit igång med en dygnet runt-verksamhet vilket har berott på rådande omständigheter med Covid-19, svårigheter att genomföra utbildning och stor arbetsbelastning för jourförundersökningsledare (JFul). Under 2022 förväntas dock samtliga polisområden ha en dygnet runt-verksamhet.

Under året har planering och förberedelser inför utbyggnaden 2022 (etapp 4) skett löpande. Det har genomförts två-dagarsutbildningar i de polisområden som omfattas av den utbyggnad som påbörjas 2022. Undantaget är polisområde Uppsala som går in i försöksverksamheten den 1 september 2022 och kommer att erbjudas utbildning under våren 2022.

Vid samtliga utbildningstillfällen har Rättsmedicinalverket, lokala åklagarkammare och tingsrätter medverkat och på vissa platser har även Kriminalvården deltagit. Att övriga samverkansmyndigheter deltar har Polismyndigheten upplevt som positivt, då olika frågor kan besvaras på en gång men framförallt att samverkan stärks tidigt inför start av kommande etapp.

Under höstens utbildningstillfällen har även den tidigare utredaren Stefan Strömberg och utredningssekreteraren Michael Mackiewicz medverkat och berättat om bakgrunden och arbetet med att utveckla arbetsmetoden. Detta inslag har varit mycket uppskattat.

2.1.2 Kommunikationsinsatser

Interna kommunikationsinsatser har genomförts på nationell, regional och lokal nivå. Även i utbyggnaden under 2021 har flera lokala radio- och tv-stationer samt lokaltidningar publicerat inslag om arbetet med Snabbare lagföring. Polismyndigheten har samordnat den myndighetsgemensamma arbetsgruppen för kommunikation, vilken

har arbetat med synkroniserad kommunikation i samband med regeringens beslut om fortsatt utbyggnad 2022.¹⁴

Polismyndigheten har producerat en kort film som beskriver de olika momenten vid tillgänglighetsdelgivning på ett pedagogiskt sätt. Filmen finns publicerad på www.polisen.se och finns på svenska, engelska, spanska och arabiska.

2.1.3 Utveckling av administrativa stöd

Förvaltningsåtgärder och förbättringsinsatser vad gäller interna administrativa rutiner har genomförts löpande.

Inom it-området har Polismyndigheten identifierat ett antal behov av it-stöd i syfte att effektivisera och förbättra kvaliteten i ärendena. Som exempel kan nämnas digitalisering av den checklista som följer ett ärende genom hela myndighetskedjan och en märkning av ”Snabbare lagföring” som underlättar statistik. Utveckling som påverkar it-system i de delaktiga myndigheterna kräver en synkronisering i tid när av utvecklingsarbetet kan ske så att myndigheterna kan skicka och ta emot ärenden digitalt.

Ett tydligt uttalat behov är möjligheten att kommunicera med misstänkt digitalt på ett säkert sätt, vilket har påtalats i bl.a. en rapport från Justitiekanslern¹⁵ och i utredningens betänkande¹⁶. Under 2022 kommer ett arbete med Polismyndighetens Mina sidor att påbörjas, dock är ingen leverans för digital kommunikation med misstänkt prioriterad 2022.¹⁷

Inför ett permanentande av arbetsmetodiken ska Polismyndigheten ha tagit fram och beslutat om en nationell handbok och arbetet med denna har påbörjats under senare delen av 2021.

2.1.4 Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år

Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år (ungdomsspåret) har under 2021 pågått inom polisregion Stockholm polisområde Stockholm nord.

¹⁴ Förordning om ändring i förordningen (2017:1028) om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott, SFS 2021:928.

¹⁵ Granskning av försöksverksamheten med snabbare lagföring i brottmål i norra Stockholm (7012-19-2-4-2 beslut 24 jun2020).

¹⁶ Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46).

¹⁷ A368.643/2021 Polismyndighetens remissvar avseende betänkande Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46).

Polismyndigheten har under 2021 utifrån Brå:s rekommendationer i utvärderingen¹⁸ arbetat strukturerat med kunskapshöjande insatser avseende ungdomsärenden inom polisområdet genom:

- riktade kompetenshöjande aktiviteter för samtliga förundersökningsledare i jourverksamheten var åttonde vecka
- kunskapshöjande insatser för den strategiska ledningsgruppen i polisområdet för att öka kunskapen på strategisk nivå kring ungdomsspåret och förtydliga kopplingen mellan metoden och de strategiska och operativa prioriteringarna inom polisområdet
- digitala grund- och fortbildningar avseende såväl ungdomsspåret som vuxenspåret för personal vid Polismyndigheten (ingripandeverksamheten/brottsförebyggande verksamheten) i polisområdet men även personal från övriga polisområden i polisregion Stockholm har deltagit
- riktade insatser mot specifika lokalpolisområden med fokus på avvikelser kopplat till produktion av ärenden avseende ungdomar men även tillämpning av metoden inom ungdomsspåret avseende förhör på plats eller kallelse till förhör

Antalet ärenden inom ramen för försöksverksamheten har ökat jämfört från föregående år. Bedömningen är dock fortsatt att det finns potential inom polisområdet för en ökad tillämpning.

Under hösten 2021 har myndigheterna inlett en förberedande dialog och en process har startat kring en utbyggnad av ungdomsspåret. I detta arbete blev det tydligt att det finns både ett behov och ett intresse av att bygga ut ungdomsspåret till ett större geografiskt område så att det omfattar hela polisregionen.

Eftersom ungdomar ofta rör sig mellan större geografiska områden och därmed i olika polisområden skulle Polismyndigheten kunna hantera brotten som ungdomarna begår, oavsett var de inträffar i regionen om samtliga polisområden omfattades av försöksverksamheten. Vid införande av ungdomsspåret i övriga polisområden kommer lärdomar kunna dras från erfarenheterna av försöksverksamheten i polisområde Stockholm nord.

Regeringen har i februari 2022 beslutat att ungdomsspåret ska förlängas samt byggas ut till resten av polisregion Stockholm under 2022.¹⁹

¹⁸ Brå rapport 202:3-Snabbare lagföring Utvärdering av en försöksverksamhet i norra Stockholm.

¹⁹ Tillägg till uppdrag om fortsatta försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år (Ju2022/00421).

2.2 Åklagarmyndigheten

2.2.1 Verksamheten under 2021 och förberedelse inför utbyggnad – etapp 4

Utbyggnaden av försöksverksamheten har inneburit att åklagarkamrarna i Luleå, Gävle, Karlstad, Göteborg, Norrköping och Växjö har tillkommit under 2021. Under 2022 tillkommer även åklagarkamrarna i Borås, Jönköping, Linköping, Malmö, Skövde Sundsvall, Umeå, Uppsala, Örebro och Östersund.

Inom Åklagarmyndigheten ansvarar områdeschefen för Åklagarområde Stockholm för uppdraget att, tillsammans med övriga myndigheter, genomföra och bygga ut försöksverksamheten.

Arbetet har hela tiden präglats av myndighetssamverkan, delaktighet och lokal förankring. Kontinuerliga lokala utbildningsinsatser, där myndigheterna medverkat, har genomförts. Under 2021 har möte med de kammare som under året introducerades i verksamheten ägt rum för att stämma av, följa upp och byta erfarenheter. Introduktions- och avstämningsmöten har också ägt rum med de under år 2022 tillkommande kamrarna. Information om snabbförfarandet har spridits till aktuella åklagarkammare i landet och framtagna gemensamma övergripande rutinbeskrivningar och underlag för utbildning har uppdaterats och spridits.

En introduktionspromemoria, *Översiktlig introduktion till försöksverksamheten med snabbförfarande i brottmål*, togs fram inför det utvidgade införandet och har sedan uppdaterats under arbetets gång. Av promemorian framgår bland annat den rättsliga regleringen och försöksverksamhetens inverkan på åklagararbetet.

Försöksverksamheten kräver för Åklagarmyndighetens del vissa gemensamma rutiner för de involverade kamrarna. Till stöd för detta arbete har ansvarig områdeschef beslutat om nationella rutiner för försöksverksamheten. Rutinerna gäller från den 1 januari 2021 och har uppdaterats i december 2021. Rutinerna omfattar bland annat frågor om samordning av ärenden, behovet av lokala rutiner i vissa delar och utfärdande av strafföreläggande med fullmakt.

Ett nätverk med kontaktåklagare på åklagarkamrarna skapades när försöksverksamheten startades. Nätverket har utökats med åklagare från de tillkommande kamrarna. På varje kammare som deltar i försöksverksamheten ingår en kammarchef eller vice kammarchef i den lokala styrgruppen. Kontaktåklagarna ansvarar för övrig samverkan (t.ex. i lokala arbetsgrupper och referensgrupper) och återkopplingsmöten med polis och domstol. Ansvariga chefer och kontaktåklagare har tillgång till en gemensam samarbetsyta på Åklagarmyndighetens interna webbplats där information finns samlad samt att det där även finns möjlighet att ställa frågor och byta erfarenheter. På samarbetsytan finns även

statistik samlad. Nyheter om verksamheten och arbetet kommuniceras även återkommande till samtliga medarbetare.

2.2.2 Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år

Inom Åklagarmyndigheten är det Västerorts och Norrorts åklagarkammare i Stockholm som deltar i försöksverksamheten för lagöverträdare under 18 år. Verksamheten har inte inneburit några förändrade arbetssätt för åklagarna. Ärendena fördelas, likt övriga ärenden med unga lagöverträdare, till åklagare som hanterar ärenden med frister och skyndsamhetskrav. Kontaktåklagarna på kamrarna deltar i samverkansmöten med polisen.

2.3 Domstolsverket

Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål avseende vuxna lagöverträdare har inneburit förändrade arbetssätt vid tingsrätterna, bland annat genom att den nya delgivningsformen tillgänglighetsdelgivning används i mål inom försöksverksamheten. Domstolsverkets uppdrag är att vid behov stödja domstolarnas arbete med att ta fram rutiner och riktlinjer för handläggningen av brottmål i snabbförfarandet samt bidra till att snabbförfarandet utformas på ett sätt som i förlängningen innebär att det kan implementeras i olika delar av landet och i domstolar av olika storlekar.

Inför att ytterligare tingsrätter skulle omfattas i försöksverksamheten genomförde Domstolsverket under hösten 2020 enskilda introduktionsmöten med representanter från tingsrätterna. Under 2021 har Domstolsverket erbjudit löpande behovsanpassat stöd till de tingsrätter som ingår i försöksverksamheten, bland annat genom att bjuda in dem till gemensamma avstämningssmöten.

Domstolsverket har under hösten 2021 anordnat ett introduktionsmöte för tillkommande tingsrätter samt erbjudit dem stöd i sina förberedelser att utforma rutiner och arbetssätt.

Domstolsverket tillhandahåller stödmaterial till tingsrätter som ska införa och arbetar med snabbförfarandet. Stödmaterialiet består i huvudsak av en vägledning och en e-utbildning, vilka tingsrätterna kan använda när de utformar och inför sina rutiner för hantering av målen inom försöksverksamheten. Stödmaterialiet bygger på erfarenheter från tingsrätterna som tidigare infört snabbförfarandet.

Under hösten 2021 anordnade Domstolsverket ett erfarenhetsutbyte för samtliga tingsrätter som vid den tidpunkten ingick i försöksverksamheten. Vid erfarenhetsutbytet fick medarbetare från tingsrätterna möjlighet att dela erfarenheter med varandra kring hur de anpassat rutiner och arbetssätt med anledning av snabbförfarandet. Resultaten från erfarenhetsutbytet har dokumenterats och kan användas av de tingsrätter som kommer börja använda snabbförfarandet under 2022 eller vid ett kommande permanentande av förfarandet.

Domstolsverket har löpande informerat samtliga domstolschefer om försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål och inom Sveriges Domstolar kommunicerat nyheter om arbetet i pågående försöksverksamhet. Även viss extern kommunikation till allmänheten har skett, bland annat genom information på webbplatsen www.domstol.se.

Försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år omfattar Attunda tingsrätt, Solna tingsrätt och Norrtälje tingsrätt. Försöksverksamheten för unga lagöverträdare har inte medfört några förändrade arbetssätt hos tingsrätterna. Huvudsakligen beror detta på att delgivningsformen tillgänglighetsdelgivning inte används i försöksverksamheten för unga lagöverträdare och att ungdomsmål även utanför försöksverksamheten hanteras enligt gällande skyndsamhetskrav.

Domstolsverket har funnits och fortsätter finnas tillgängligt för att ge stöd åt de tingsrätter som omfattas av försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år.

2.4 Rättsmedicinalverket

Rättsmedicinalverkets deltagande i försöksverksamheten innebär att myndigheten prioriterar vissa ärenden för att få en kortare handläggningstid. I praktiken handlar det om att påskynda processen avseende rättskemiska undersökningar i ärenden som rör ringa narkotikabrott och rattfylleri.

Genom fortsatt arbete med effektiviseringar har Rättsmedicinalverket kunnat bibehålla korta handläggningstider i förtursärenden trots ökade volymer. En översyn av analysprocessen har genomförts och implementering av ett nytt laboratedatasystem som ger bättre it-stöd till verksamheten pågår. Rättsmedicinalverket har även investerat i ny utrustning, vilket möjliggjort driftsäkring av analysmetoder. Dessa åtgärder har också vidtagits i syfte att förebygga möjliga undanträngningseffekter. Fler ärenden som ska hanteras med förtur riskerar nämligen att leda till längre handläggningstider för övriga ärenden, till exempel ärenden från Kriminalvården.

Inför utbyggnaden av försöksverksamheten har Rättsmedicinalverket också varit involverad i utbildningen i övriga polisregioner utanför polisregion Stockholm.

2.5 Kriminalvården

2.5.1 Förberedelse inför utvidgning – etapp 4

Utbyggnaden av försöksverksamheten under 2021 har för Kriminalvårdens del inneburit att de frivårdskontor som ingår i försöket utökats från fyra till elva. Det innebär att fem av Kriminalvårdens sex regioner blivit direkt berörda av försöksverksamheten under året. Personutredningar, oavsett snabbförfarande eller ej, utförs vid det frivårdskontor inom vars område den misstänkte bor och inte där den misstänkte begått brottet. Detta innebär att i stort sett samtliga frivårdskontor har berörts av försöksverksamheten under året.

Under perioden januari till och med augusti 2021 har 31 av totalt 33 frivårdskontor fått en begäran om att utföra personutredning i ett ärende kopplat till snabbare lagföring.

Implementeringen av utbyggnaden av försöksverksamheten har överlag fungerat enligt plan. Utvidgningen i etapp 4 förväntas även den kunna ske utan större svårigheter. De tillkommande frivårdskontoren har inför utvidgningen deltagit i samverkansträffar med övriga berörda myndigheter. Interna avstämningsmöten har genomförts med berörda frivårdskontor och samtliga frivårdskontor har löpande informerats om försöksverksamheten och utbyggnaden av denna.

2.5.2 Utveckling av administrativa stöd

I Kriminalvårdens systemstöd KVR finns sedan 2020 en möjlighet att genom en kryssruta markera att ärendet ingår i snabbförfarande vid brottmål. Detta möjliggör viss automatiserad uppföljning och ersätter den tidigare helt manuella uppföljningen. Efter en inkörningsperiod fungerar den här systemlösningen tillfredställande men en synkronisering av it-utvecklingen i flera myndigheter är likafullt önskvärd.

Information om Snabbare lagföring, stödmaterial till personutredare och en guide till systemstödet finns även tillgänglig på Kriminalvårdens intranät. Information om snabbare lagföring finns även på Kriminalvårdens externa websida.

3 Uppnådda resultat och effekter

3.1 Kvalitativa effekter

Generellt kan sägas att försöksverksamheten har bidragit till en utökad och förbättrad samverkan myndigheterna emellan.

3.1.1 Polismyndigheten

Inom Polismyndigheten har t.ex. samverkan mellan polispatruller och jourverksamheten stärkts, och de inblandade myndigheternas roller har blivit tydligare. Jourförundersökningsledaren har en pedagogiskt viktig roll att dels höja kompetensen hos polispatrullerna, dels att tidigt säkra kvaliteten i de ärenden som skickas vidare. Att få återkoppling på ärenden och att teamarbetet med juren stärkts gör att poliser i den yttre verksamheten säger att arbetet har blivit mycket roligare och att de känner sig mer delaktiga. Viljan att utveckla arbetsmetoden är stor och att den också ska omfatta fler brottskategorier.

Inom polisregion Stockholm arbetar Polismyndigheten vidare med utveckling av vilka brott som kan hanteras inom ramen för vuxenspåret, dels avseende typ av brott, såsom sjöfylleri, grov olovlig körning och köp av sexuell tjänst, dels utifrån komplexiteten i ärendena. Ett exempel är en pilotverksamhet där polisområde Stockholm syd inlett ett samarbete med Storstockholms lokaltrafik, vilket i juni 2021 resulterade till att en klottrare dömdes till fängelse av Södertörns tingsrätt sex veckor efter att brottet begicks.

3.1.2 Kriminalvården

Även om snabbförfarandet som sådant inte bedöms ge några kvalitativa försämringar står det klart att alltför korta utredningstider kan leda till kvalitetsbrister i personutredningarna. Detta uppkommer när det dröjer från tiden för brotten till dess att personutredningarna begärs in av åklagare eller tingsrätt, vilket i många fall görs i ett alltför sent skede. Korta tidsramar medför framför allt att frivården utmanas i att hinna genomföra en intervju med den misstänkte. Om den misstänkte har förhinder att delta vid intervjutillfället eller uteblir från intervjun så saknas ofta tid att erbjuda ett nytt tillfälle för intervju. I dessa situationer lämnas istället ett så kallat myndighetsyttrande till domstolen. Ett myndighetsyttrande är enbart en sammanställning av information från myndighetsregister och eventuell information från tidigare verkställigheter, för det fall den misstänkte tidigare har varit aktuell för kriminalvårdspåföljd. Dessa yttranden ger sällan tingsrätten det underlag som en personutredning som inkluderar den misstänktes medverkan kan göra i fråga om val av påföljd.

Ytterligare en möjlig kvalitativ effekt av korta utredningstider är att frågan om kontraktsvård inte utreds i den omfattning som den misstänktes potentiella problematik med exempelvis alkohol- eller narkotikamissbruk borde ge upphov till. Även i de fall där

frågan utreds är det möjligt att tidsramen inte tillåter att ett förslag till sådan påföljd att lämnas, då socialnämnden exempelvis inte kunnat lämna en ansvarsförbindelse inom ramen för utredningstiden eller andra aspekter, så som lämplig vårdgivare, inte till fullo har kunnat utredas.

3.2 Kvantitativa resultat

3.2.1 Myndighetsgemensam uppföljningsmodell

Den myndighetsgemensamma uppföljningsmodellen som är framtagen (se bilaga 2) syftar till att myndigheterna ska ha en gemensam bild av ärendeflödet. Utöver den myndighetsgemensamma uppföljningen har varje myndighet egen uppföljning som redovisas internt i respektive myndighet. Genomströmningstiden från brott till dom var under 2021 6,4 veckor.

3.2.2 Polismyndigheten

Polismyndigheten följer upp samtliga ärenden månatligen i försöksverksamheten per polisområde och region. Under 2021 hanterade Polismyndigheten 26 957 inkomna ärenden varav 23 057 redovisades till åklagare. Utredningsandelen, d.v.s. andelen redovisade ärenden till Åklagarmyndigheten av bearbetade ärenden var 87,9 procent. Genomströmningstid för ärenden redovisade till Åklagarmyndigheten var 18 dagar under 2021.

3.2.3 Åklagarmyndigheten

De ärenden som handläggs vid Åklagarmyndigheten inom ramen för försöksverksamheten märks med en särskild uppföljningskod. Åklagarmyndigheten följer antal inkomna brottsmisstankar från Polismyndigheten, antal lagföringsbeslut, antal personer med lagföringsbeslut och medelgenomströmningstid. Under 2021 inkom 27 531 brottsmisstankar. Medelgenomströmningstiden var 5 dagar.

Utöver detta följs även bl.a. antal utfärdade strafförelägganden upp. De flesta strafförelägganden som utfärdas hanteras inom ramen för det särskilda fullmaktsförfarande som tillämpas i försöksverksamheten.

3.2.4 Domstolsverket

Domstolsverket följer genom statistikuttag löpande hur försöksverksamheten fungerar. Under 2021 hanterade tingsrätterna 15 059 inkomna mål, där åtal väckts, inom försöksverksamheten. De avgjorda målen uppgick till 14 550. Antalet avgjorda mål inom försöksverksamheten under 2021 motsvarade drygt 19 procent av samtliga brottmål som avgjorts genom dom vid landets alla tingsrätter och 39 procent vid tingsrätter verksamma i Snabbare lagföring. De vanligaste brottsmisstankarna i de avgjorda målen inom försöksverksamheten är ringa narkotikabrott (37 procent), ringa stöld (11 procent) och olovlig körning, grovt brott (8 procent). I 89 procent av de avgjorda målen inom försöksverksamheten har tingsrätterna använt delgivningsformen tillgänglighetsdelgivning. Tingsrätterna höll huvudförhandling i 44 procent av det totala antalet avgjorda mål inom Snabbare lagföring. Handläggningstiden (median) för de mål som tingsrätterna har avgjort inom försöksverksamheten är, från datum för brott till datum för dom, 6,4 veckor. Handläggningstiden (median) för samtliga mål i försöksverksamheten vid tingsrätterna är, från datum för inkommen stämningsansökan till datum för dom, 3,4 veckor.

Sedan försöksverksamheten startade har strax under hälften av det totala antal mål med stämningsansökan som hanteras inom snabbförfarandet avgjorts med huvudförhandling. Av de mål som avgjorts med huvudförhandling har cirka tre fjärdedelar haft en huvudförhandlingstid som understiger 30 minuter. Även den genomsnittliga huvudförhandlingstiden har sedan försöksverksamhetens start hela tiden varit knappt 30 minuter. För de tingsrätter som varit med i försöksverksamheten sedan starten går det emellertid att se en viss tendens till en ökad andel mål som avgörs med huvudförhandling som tar mer än 30 minuter samt till en ökad genomsnittlig huvudförhandlingstid.

3.2.5 Rättsmedicinalverket

De ärenden som inkommit till Rättsmedicinalverket inom ramen för försöksverksamheten har en särskild märkning på analysbegäran om rättskemisk undersökning. Under 2021 hanterade Rättsmedicinalverket 8 134 inkomna ärenden. Den genomsnittliga genomströmningstiden var 5 dagar (median 5 dagar).

3.2.6 Kriminalvården

Sedan slutet av 2020 finns ett systemstöd för uppföljning på plats och Kriminalvården har under året kunnat följa de ärenden om personutredning som inkommit inom ramen för försöksverksamheten. Under 2021 har 1044 personutredningar kopplade till Snabbare lagföring inkommit och 960 har utförts och expedierats. Av utförda personutredningar har 32 procent av personutredningar utförts utan klientens medverkan och därmed resulterat i ett så kallat myndighetsyttrande. Detta kan jämföras med 19 procent av personutredningar som inte omfattas av Snabbare lagföring.

För att frivården ska kunna lämna fullständiga personutredningar är den utredningstid som ges av avgörande betydelse. Med utredningstid avses tiden från det att begäran inkommer fram till dess frivården senast ska inkomma med yttrandet. I Snabbare lagföringsärenden är den genomsnittliga utredningstiden cirka 19 kalenderdagar, men stora lokala variationer förekommer. Vid ett frivårdskontor som ingår i försöksverksamheten har exempelvis den genomsnittliga utredningstiden varit 14 dagar, medan den på ett annat kontor varit 25 dagar.

Det har av uppföljningen framkommit att utredningstidens längd i snabbare lagföringsärenden skiljer sig åt om det är tingsrätten eller åklagare som begärt in yttrandet. I de fall tingsrätten begärt in yttrandet är utredningstiden i genomsnitt 18 kalenderdagar. Motsvarande tid när åklagare begär yttrande är 28 kalenderdagar. Knappt 15 procent av det totala antalet personutredningar som inkommit i försöksverksamheten har dock begärts av åklagare. Det finns dock stora lokala skillnader när det gäller om det är tingsrätten eller Åklagarmyndigheten som begärt in yttrandet. Lokalt finns ett frivårdskontor där yttranden inom snabbare lagföring begärts in av åklagare i cirka 70 procent av fallen, så väl som kontor där knappt 6 procent begärs av åklagare.

Bilaga 1. Organisation

Bilaga 2. Myndighetsgemensam uppföljning 2021

Myndighetsgemensam uppföljning - Snabbare lagföring, januari-december 2021

Polismyndigheten		Åklagarmyndigheten		Domstolar	
Uppföljningsmätt: ärenden		Uppföljningsmätt: brottsmisstankar, personer		Uppföljningsmätt: mål	
Indikatorer	2021 Jan-dec	Indikatorer	2021 Jan-dec	Indikatorer	2021 Jan-dec
Inkomna ärenden (antal)	26 957	Inkomna brottsmisstankar (antal)	27 531	Avgjorda mål (antal)	14 533
Ärenden redovisade till åklagare (antal)	23 057	Lagföringsbeslut (antal)	23 945	Andel av totalt avgjorda brottmål vid SLF-tingsrätter	40,0%
Utredningsandel ⁽¹⁾	87,9%	Personer med lagföringsbeslut (antal)	19 813	Mediangelomströmningstid, brott till dom (veckor)	6,4
Medelgenomströmningstid för ärenden redovisade till åklagare (dagar)	18	Medelgenomströmningstid (dagar)	5,0	Mediangelomströmningstid, stämning till dom (veckor)	3,4
<small>(1) Utredningsandel = Andel ärenden redovisade till åklagare av bearbetade ärenden</small>				Andel med tillgänglighetsdelgivning ⁽²⁾	89,0%
Rättsmedicinalverket					
Uppföljningsmätt: ärenden					
Indikatorer	2021 Jan-dec				
Inkomna ärenden (antal)	8 134				
Mediangelomströmningstid, prov till första svar (dagar)	5,0				
Medelgenomströmningstid, prov till första svar (dagar)	5,3				
				Kriminalvården	
				Uppföljningsmätt: ärenden	
				Indikatorer	2021 Jan-dec
				Inkomna ärenden (antal personutredningar)	1 044
				Medelutredningstid, från begäran inkommer till angivet slutdatum (kalenderdagar)*	19
				Andel personutredningar i vilka den misstänkte har medverkat*	68,2%

* Statistik tillgänglig fr. o. m. 2021.

(2) Tillgänglighetsdelgivning = Den tilltalade anses delgiven när tingsrätten håller stämning och övriga handlingar i brottmålet tillgängliga vid tingsrätten vid en i förväg bestämd tidpunkt. En förutsättning är att den misstänkte har fått information om det vid ingripandet.

